

УДК 336.6:338.24:351.863(477)"2022/2025"

А. Л. Бикова,
к. е. н., доцент, завідувач кафедри економіки та економічної безпеки,
Університет митної справи та фінансів
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7290-9094>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.20.109

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ТА ВИКЛИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

A. Bykova,
PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economics
and Economic Security, University of Customs and Finance

FINANCIAL RISKS AND CHALLENGES TO THE ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES IN THE POST-WAR PERIOD

У статті досліджуються фінансові ризики післявоєнного відновлення економіки України та їх вплив на забезпечення економічної безпеки держави і підприємств. Визначено ключові чинники, що формують ризикове середовище, серед яких — макроекономічна нестабільність, дефіцит фінансових ресурсів, валютні коливання, інвестиційна невизначеність, боргові загрози та структурні дисбаланси. Зазначено, що післявоєнний період супроводжується зростанням рівня фінансових ризиків та появою нових викликів, зокрема необхідністю відновлення виробничого потенціалу, підвищення ефективності управління державними фінансами та стимулювання притоку інвестицій. Проаналізовано міжнародний досвід післявоєнного відновлення економік та визначено його релевантні уроки для України. Запропоновано сучасні підходи до мінімізації ризиків, що передбачають впровадження фінансових стратегій, інноваційних інструментів прогнозування, цифрових технологій та інтегрованої системи фінансово-економічної безпеки, яка поєднує державні, корпоративні та міжнародні механізми. Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів для формування політики фінансової стабілізації та створення сприятливого інвестиційного клімату у процесі післявоєнного відновлення України.

The article examines the nature and specificity of financial risks in the post-war period and their impact on the economic security system both at the enterprise level and at the national level. It is substantiated that the processes of post-war recovery are accompanied by a sharp increase in the complexity of the risk environment, which is determined by the interaction of macroeconomic instability, a shortage of financial resources, high inflationary expectations, currency volatility and an unstable investment climate. Particular attention is paid to the structural challenges of economic security associated with the restoration of production capacities, ensuring debt sustainability, overcoming budget imbalances and strengthening the stability of financial institutions. It is emphasized that financial risks in the post-war period acquire a systemic nature, since they simultaneously affect the liquidity of enterprises, the solvency of the state and the long-term competitiveness of the national economy.

The study emphasizes the need for adaptive approaches to risk management, which include the use of advanced methods of scenario analysis, Monte Carlo modeling, stress testing and digital technologies for risk forecasting and monitoring. In addition, the article emphasizes the importance of coordinated actions between government agencies, private enterprises and international financial organizations, since the effectiveness of recovery depends on the ability to mobilize diverse financial resources and ensure transparent mechanisms for their distribution. A conceptual framework for risk minimization is proposed, based on a combination of proactive financial strategies, diversification of funding sources, integration of innovative financial stabilization mechanisms and the development of flexible instruments capable

of quickly adapting to external shocks. The practical significance of the study lies in the possibility of using its results for the development of state policy in the field of economic security, as well as for the development of corporate financial strategies aimed at increasing resilience in conditions of uncertainty. The results can serve as a theoretical and methodological basis for the formation of an integrated system of financial and economic security, which is a key prerequisite for sustainable post-war recovery, attracting investment, strengthening international partnerships, and stable long-term economic growth.

Ключові слова: фінансові ризики, економічна безпека, післявоєнний період, ризик-менеджмент, відновлення економіки, фінансова стабільність, адаптивні фінансові стратегії.

Key words: financial risks, economic security, post-war recovery, risk management, financial stability, investment climate, adaptive strategies, adaptive financial strategies.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Післявоєнний період розвитку національної економіки є одним із найбільш складних і суперечливих етапів, коли одночасно відбуваються процеси відновлення зруйнованої інфраструктури, адаптації підприємств до нових умов господарювання та формування стратегій довгострокової стабілізації. У цей час виникає широкий спектр фінансових ризиків, які мають комплексний і системний характер та проявляються як на рівні окремих суб'єктів господарювання, так і на рівні держави загалом. До найбільш загрозливих належать: дефіцит фінансових ресурсів, макроекономічна нестабільність, інфляційний тиск, валютні коливання, інвестиційна невизначеність, боргові ризики та структурні дисбаланси у фінансовій системі.

Умови післявоєнного відновлення ускладнюються тим, що традиційні інструменти ризик-менеджменту не забезпечують достатнього рівня стійкості в умовах невизначеності. Сучасні виклики потребують застосування адаптивних і прогностичних моделей управління ризиками. Окрім цього, постає необхідність у координації дій між державними інституціями, приватним сектором та міжнародними фінансовими організаціями, оскільки ефективність післявоєнного відновлення значною мірою залежить від здатності мобілізувати різноманітні фінансові ресурси й забезпечити прозорі механізми їх розподілу.

Таким чином, проблема полягає в тому, що фінансові ризики у післявоєнний період не лише посилюють економічну вразливість держави та підприємств, але й створюють нові бар'єри для стійкого зростання та інтеграції у

світовий економічний простір. Це зумовлює потребу у науковому обґрунтуванні сучасних підходів до управління ризиками та формуванні інтегрованої системи фінансово-економічної безпеки, здатної забезпечити стабільність і конкурентоспроможність національної економіки у довгостроковій перспективі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика фінансових ризиків і забезпечення економічної безпеки України в умовах повномасштабної війни є предметом активних досліджень. Сучасні наукові та аналітичні центри, такі як Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД) [1], Jamestown Foundation [2], ОЕСР [3], Chatham House [4], а також вітчизняні науковці, підкреслюють, що процеси відновлення економіки супроводжуються зростанням комплексності та системності ризиків.

Вплив військових витрат. НІСД [1] у своїх доповідях аналізує, як зростання військових витрат, державного боргу та залежність від зовнішньої допомоги впливають на економічну траєкторію країни. Автори зазначають, що для забезпечення економічної безпеки критично важливими є ефективне управління ресурсами та прозорі механізми контролю.

Перешкоди для відновлення. Дослідження Jamestown Foundation [2] акцентують увагу на ключових перешкодах для післявоєнного відновлення, включаючи внутрішню нестабільність, переміщення населення та продовження військових конфліктів. Фонд наголошує на необхідності координації дій між державними, приватними та міжнародними організаціями.

Таблиця 1. Порівняння досвіду відновлення післявоєнних економік країн світу

Країна	Період/подія	Основні заходи відновлення	Ключові уроки для України
Німеччина	Після Другої світової війни (1945–1950)	План Маршалла, централізоване управління відновленням, інституційні реформи, фінансова стабілізація	Міжнародна допомога, централізоване планування, стабільні фінансові та управлінські структури
Боснія та Герцеговина	Після війни 1992–1995 рр.	Залучення міжнародної допомоги, політичні та економічні реформи, економічна диверсифікація	Необхідність політичної стабільності, координації міжнародних партнерів, диверсифікації економіки
Ірак	Після війни 2003–2007 рр.	Інвестиції в інфраструктуру, диверсифікація економіки, публічно-приватне партнерство (PPP)	Розвиток інфраструктури через PPP, диверсифікація економіки, залучення приватного капіталу
Сирія	Після конфлікту 2011–2020 рр.	Інституційні реформи, фінансова та монетарна стабілізація, міжнародна підтримка	Необхідність інституційного зміцнення, стабілізації фінансової системи, залучення міжнародних партнерів

Джерело: складено автором на основі [6–17].

Чинники стримування зростання. У своїх економічних оглядах України ОЕСР [3] виділяє такі фактори, що стримують економічне зростання: значне руйнування інфраструктури, соціальні витрати та нестабільність макроекономічного середовища. Звіт пропонує рекомендації для підвищення інвестиційної привабливості.

Мобілізація "команди України". Chatham House [4] у своїх роботах підкреслює необхідність мобілізації "команди України" для успішного відновлення. Організація висвітлює роль громадянського суспільства та міжнародних фінансових партнерів у забезпеченні прозорих і ефективних механізмів розподілу фінансових ресурсів.

Інноваційний розвиток. Українські науковці, зокрема Жарова Л. В. та Хлобистов Є. В. [5], у своїх дослідженнях, опублікованих на платформах типу ResearchGate, приділяють увагу інноваційному та інвестиційному розвитку післявоєнної економіки. Вони підкреслюють значення впровадження сучасних методів прогнозування, інформаційно-аналітичних технологій та цифрових інструментів для управління ризиками та формування адаптивних фінансових стратегій на рівні підприємств і регіонів.

У підсумку, аналіз останніх досліджень демонструє, що сучасні підходи до забезпечення економічної безпеки України у післявоєнний період мають ґрунтуватися на інтегрованому управлінні ризиками, адаптивних фінансових стратегіях, координації дій державних і приват-

них інституцій та використанні інноваційних інструментів прогнозування. Отримані дані створюють науково-методологічну основу для формування системи фінансово-економічної безпеки та підвищення стійкості національної економіки в умовах високої невизначеності.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

Мета статті полягає у комплексному аналізі фінансових ризиків, що виникають у післявоєнний період, та визначенні їх впливу на економічну безпеку держави й підприємницького сектору. У рамках досягнення мети передбачено систематизацію основних джерел фінансової нестабільності, виявлення структурних дисбалансів і загроз борговій стійкості, а також розроблення науково обґрунтованих підходів до підвищення ефективності ризик-менеджменту. Практична спрямованість дослідження полягає у формуванні рекомендацій щодо впровадження адаптивних фінансових стратегій, використання сучасних інструментів прогнозування та посилення інтеграції державних і корпоративних механізмів забезпечення економічної безпеки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Післявоєнний період розвитку України супроводжується значним ускладненням фінансово-економічного середовища, яке характеризується високим рівнем невизначеності та комп-

Таблиця 2. Класифікація фінансових ризиків у післявоєнний період

Група ризиків	Сутність	Наслідки для економічної безпеки
Макроекономічні	Інфляційний тиск, валютні коливання, бюджетні дисбаланси, боргові ризики	Зростання державного боргу, зниження стійкості національної валюти, загроза дефолту
Мікроекономічні	Зниження ліквідності підприємств, дефіцит обігових коштів, зростання витрат на відновлення	Ризик неплатоспроможності та банкрутств, скорочення інвестиційних можливостей
Інвестиційні	Відтік капіталу, низька довіра інвесторів, слабка передбачуваність інвестиційного клімату	Обмеження припливу іноземних інвестицій, уповільнення модернізації виробничих потужностей
Інституційні	Недосконале регуляторне середовище, корупційні ризики, загрози прозорості у використанні коштів	Послаблення довіри до державних інститутів, зниження ефективності розподілу фінансових ресурсів
Соціально-фінансові	Зростання безробіття, зниження доходів населення, зростання тіньової економіки	Погіршення внутрішнього попиту, зниження податкових надходжень, посилення соціальної нестабільності

Джерело: систематизовано, узагальнено автором.

лексним впливом різноспрямованих ризиків. З одного боку, відновлення економіки створює передумови для поживавлення ділової активності та зростання інвестиційного потенціалу, а з іншого — породжує нові виклики, пов'язані з фінансовою нестабільністю, руйнуванням інфраструктури, залежністю від зовнішньої допомоги та структурними дисбалансами.

Післявоєнне відновлення економіки є складним та багатовимірним процесом, який включає одночасне відновлення інфраструктури, стимулювання інвестиційної активності та забезпечення фінансової стабільності. Досвід інших країн, які пережили війну або великі конфлікти, є цінним джерелом уроків для України. Аналіз кейсів Німеччини після Другої світової війни, Боснії та Герцеговини, Іраку та Сирії дозволяє виділити ефективні механізми адаптивних фінансових стратегій, що сприяли відновленню економік та можуть бути застосовані в українських умовах.

Приклади післявоєнного відновлення та ключові уроки для адаптивного фінансового управління наведені в таблиці 1.

Аналіз міжнародного досвіду післявоєнного відновлення показує, що успішне відновлення економіки потребує комплексного та адаптивного підходу, який поєднує державне регулювання, стимулювання інвестиційної активності, розвиток фінансових інституцій та залучення міжнародної допомоги. Застосування централізованого планування, стабільних фінансових механізмів і публічно-приватних партнерств у відновленні інфраструктури є універсальними уроками, які можна транслювати на українські умови.

Для України це означає, що формування фінансових стратегій має базуватися на синергії державних ініціатив, корпоративних фінансових механізмів та міжнародної підтримки. Водночас ефективне управління ризиками потребує чіткого розуміння їхньої природи та класифікації, оскільки різні групи ризиків по-різному впливають на стабільність економіки та фінансову безпеку.

На основі аналізу міжнародного досвіду та специфіки українського післявоєнного відновлення фінансові ризики доцільно систематизувати за такими групами (табл. 2):

- макроекономічні ризики: інфляційний тиск, коливання валютного курсу, боргові ризики, бюджетні дисбаланси;
- мікроекономічні ризики: зниження ліквідності та платоспроможності підприємств, зростання витрат на відновлення виробництва, дефіцит оборотного капіталу;
- інвестиційні ризики: низька передбачуваність інвестиційного клімату, відтік капіталу, слабка довіра міжнародних інвесторів;
- інституційні ризики: недосконалість регуляторного середовища, загрози прозорості у використанні фінансової допомоги, корупційні чинники.

Фінансові ризики мають системний характер, оскільки одночасно впливають на кілька рівнів економічної безпеки:

- на рівні держави — зростає боргове навантаження, ускладнюється управління бюджетом, виникає потреба у додаткових джерелах фінансування;
- на рівні підприємств — обмежується доступ до кредитних ресурсів, знижується інвестиційна активність, зростає ризик банкрутств;

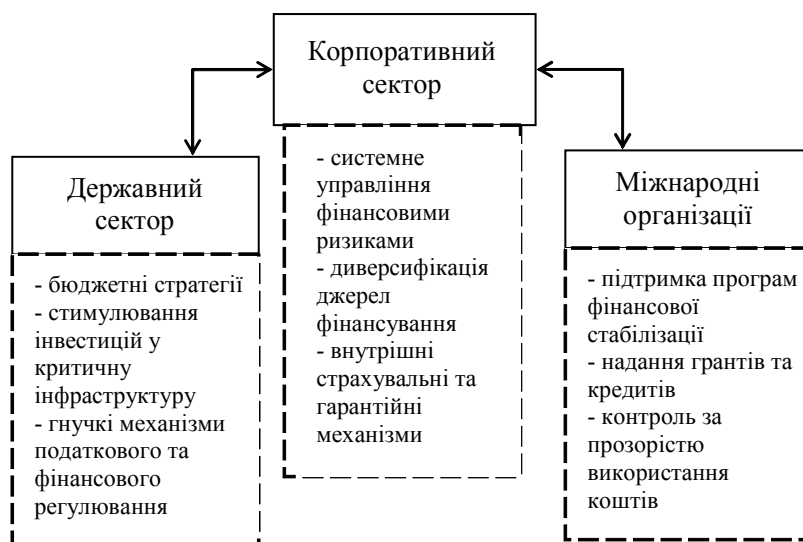

Рис. 1. Механізми координації та політичні аспекти

Джерело: розроблено автором.

— на рівні фінансової системи — підвищується нестабільність банківського сектору, зростає залежність від міжнародних донорів, знижується здатність акумулювати внутрішні ресурси.

Таким чином, для ефективного управління фінансовими ризиками в післявоєнний період необхідно застосовувати комплексний підхід, який враховує взаємозв'язки між макроекономічним, мікроекономічним та інституційним рівнями, а також спрямований на забезпечення стабільності фінансової системи та економіки країни в цілому.

Сьогодні підприємства функціонують у надзвичайно складному середовищі: фізична небезпека, висока інфляція, нестабільність валютного ринку, проблеми з постачанням та коливання попиту. У таких умовах класичні методи управління ризиками — створення резервів, страхування майна, диверсифікація інвестицій — вже не забезпечують достатньої захищеності. Бізнес потребує більш гнучких, технологічно підкріплених та аналітично обґрунтованих підходів, здатних оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Сучасні інструменти управління фінансовими ризиками можна поділити на кілька напрямів:

1. Аналітичні та прогнозні методи. Сюди належать підходи, які допомагають "побачити наперед" можливі загрози та підготуватися до них. Наприклад, метод Монте-Карло дозволяє змодельовувати тисячі можливих сценаріїв розвитку подій і оцінити ймовірність втрат. Value-at-Risk допомагає зрозуміти, які максимальні збитки може отримати компанія за певних

умов. Стрес-тестування показує, як бізнес переживе кризові шоки — наприклад, різке падіння курсу гривні чи зростання відсоткових ставок.

2. Технологічні методи. Великі масиви даних (Big Data) дозволяють виявити приховані ризикові тенденції. Алгоритми штучного інтелекту прогнозують, які клієнти можуть затримати оплату чи які партнери потенційно ненадійні. А блокчейн знижує ризик шахрайства та робить фінансові операції більш прозорими.

3. Фінансові інструменти. Це вже "практичний арсенал" — форварди, ф'ючерси, опціони, які допомагають захиститися від валютних і процентних ризиків. Крім того, активно використовується кредитне страхування та гарантії для зменшення ризику неплатежів з боку контрагентів.

4. Організаційні підходи. Створення системи управління ризиками всередині компанії: інтегровані системи (ERM), міжнародні стандарти (наприклад, ISO 31000), або інструменти на кшталт FMEA, які дозволяють оцінити слабкі місця бізнес-процесів. Важливо також мати готові антикризові плани, щоб швидко реагувати на непередбачувані ситуації.

Отже, сучасне управління фінансовими ризиками — це не лише про "страхування від небезпек". Це про проактивність: передбачати ризики, оцінювати їхні масштаби і завчасно розробляти стратегії реагування.

З метою мінімізації впливу фінансових ризиків у післявоєнний період доцільним є застосування комплексного підходу, що передбачає поєднання державних, корпоративних та міжнародних інструментів. Серед ключових напрямів можна виділити:

— диверсифікацію джерел фінансування та активізацію співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, що сприятиме підвищенню стійкості до зовнішніх шоків;

— стимулювання припливу іноземних інвестицій шляхом забезпечення гарантій безпеки та прозорості бізнес-середовища;

— запровадження адаптивних фінансових стратегій на рівні підприємств, які дозволяють гнучко реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та коливання макроекономічних показників;

— розвиток страхових і гарантійних механізмів, спрямованих на захист бізнесу від непередбачуваних фінансових втрат та кризових ситуацій;

— формування інтегрованої системи економічної безпеки, що синергетично поєднує державні, корпоративні та міжнародні інструменти управління ризиками.

Таким чином, реалізація зазначених заходів дозволить підвищити стійкість фінансової системи, забезпечити стабільність функціонування підприємств та створити сприятливі умови для економічного відновлення країни.

Практична реалізація підходів до забезпечення економічної безпеки в післявоєнний період вимагає комплексної координації зусиль на рівні держави, бізнесу та міжнародних партнерів. До ключових напрямів, які здатні забезпечити стабільність економіки та мінімізувати ризики, належать:

1. Підвищення прозорості у розподілі зовнішньої допомоги — створення відкритих механізмів контролю за використанням фінансових ресурсів, що надходять від міжнародних організацій та донорів, сприятиме підвищенню довіри та ефективності реалізації програм відновлення.

2. Зміцнення фінансових інституцій та відновлення банківської системи — стабілізація банківського сектору, відновлення кредитної активності та забезпечення надійного фінансового посередництва є критично важливими для підтримки економічної стійкості підприємств.

3. Розробка стимулів для залучення приватних інвестицій у відновлення інфраструктури — застосування податкових пільг, гарантій безпеки капіталовкладень та спеціальних інвестиційних програм дозволяє активізувати внутрішні і зовнішні інвестиційні потоки.

4. Впровадження національних програм підтримки підприємств критично важливих галузей — комплекс заходів, включаючи субсидії, гранти та консультаційну підтримку, забезпечує стійкість ключових секторів еконо-

міки та сприяє відновленню виробничого потенціалу.

Отже, практичне забезпечення економічної безпеки передбачає системний підхід, який інтегрує державні регуляторні механізми, фінансову стабілізацію та стимулювання інвестиційної активності бізнесу. Ефективність таких заходів значною мірою визначатиметься рівнем координації між усіма зацікавленими сторонами та оперативністю реагування на зовнішні і внутрішні ризики (рис. 1).

Ефективне впровадження адаптивних фінансових стратегій у післявоєнний період неможливе без чіткого узгодження дій державних органів, бізнесу та міжнародних партнерів. Основними механізмами координації є:

— створення платформ для обміну даними та аналітичною інформацією;

— прозорі механізми контролю та моніторингу. Передбачають регулярну звітність, аудит використання фінансової допомоги та оцінку ефективності заходів щодо зменшення ризиків;

— правові рамки та нормативні акти. Забезпечують стабільність фінансових та інвестиційних відносин, гарантують захист прав бізнесу й встановлюють правила взаємодії з міжнародними донорами та фінансовими організаціями.

Для практичної реалізації фінансових стратегій важливим є розробка конкретних сценаріїв впровадження на державному та корпоративному рівнях:

1. Державний сектор: формування бюджетних стратегій, стимулювання інвестицій у критичну інфраструктуру, встановлення гнучких механізмів податкового та фінансового регулювання;

2. Корпоративний сектор: впровадження систем управління фінансовими ризиками, диверсифікація джерел фінансування, розробка внутрішніх страхових та гарантійних механізмів, застосування технологічних рішень для прогнозування ризиків;

3. Міжнародні організації: підтримка програм фінансової стабілізації, надання грантів та кредитів, забезпечення доступу до аналітичних платформ, контроль за прозорістю використання коштів.

Таким чином, синергетична взаємодія держави, бізнесу та міжнародних партнерів через узгоджені механізми координації та правові рамки створює передумови для ефективного управління фінансовими ризиками та стійкого відновлення економіки в післявоєнний період.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Післявоєнний період розвитку України характеризується високим рівнем економічної невизначеності, що обумовлює формування складного і багаторівневого поля фінансових ризиків. Систематизація цих ризиків за макроекономічними, мікроекономічними, інвестиційними та інституційними групами дозволяє комплексно оцінити загрози для держави, підприємств та фінансової системи. Аналіз показав, що фінансові ризики мають системний характер і здатні одночасно впливати на різні рівні економічної безпеки, підвищуючи боргове навантаження, обмежуючи доступ до кредитних ресурсів та знижуючи інвестиційну активність.

Ефективне управління фінансовими ризиками у післявоєнний період потребує комплексного підходу, що поєднує державні регуляторні заходи, стимулювання інвестиційної активності, прозорість розподілу фінансової допомоги та зміцнення фінансових інституцій. Такий підхід сприятиме не лише стабілізації фінансової системи, але й підвищенню стійкості економіки та створенню передумов для сталого відновлення критично важливих галузей.

Подальші наукові дослідження в цьому напрямі можуть бути спрямовані на:

- розробку інтегрованих моделей прогнозування фінансових ризиків із використанням сучасних технологій;

- апробацію та адаптацію методик кількісного оцінювання ризиків для різних секторів економіки України;

- вивчення ефективності державних та приватних механізмів підтримки підприємств у післявоєнний період з акцентом на інвестиційний клімат та відновлення критичної інфраструктури;

- аналіз взаємозв'язку між фінансовою стабільністю підприємств, рівнем державного регулювання та залученням міжнародної допомоги;

- розробку практичних рекомендацій щодо побудови систем управління економічною безпекою, здатних оперативного реагувати на зміни ризикового середовища.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленні наукового розуміння механізмів формування фінансових ризиків, вдосконаленні методів їх прогнозування та управління, а також у практичній адаптації цих підходів для забезпечення стійкого розвитку ук-

раїнської економіки в умовах післявоєнної невизначеності.

Література:

1. Національний інститут стратегічних досліджень. Щорічна доповідь "Про національну безпеку України". 2023. URL: <https://niss.gov.ua/> (дата звернення: 20.09.2025).

2. The Jamestown Foundation. Analyses on Ukraine. 2023. URL: <https://jamestown.org/region/ukraine-region/> (дата звернення: 20.09.2025).

3. OECD. OECD Economic Survey of Ukraine 2023. Paris: OECD Publishing, 2023.

4. Chatham House. Ukraine's Recovery: Challenges and Opportunities. 2023. URL: <https://www.chathamhouse.org/> (дата звернення: 20.09.2025).

5. Жарова Л. В., Хлобистов Є. В. Інформаційні технології як інструмент реалізації Цілей сталого розвитку на місцевому рівні. Механізм регулювання економіки. 2021. № 2. С. 5—15. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.92.01>.

6. National Archives. Marshall Plan. URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/marshall-plan> (дата звернення: 20.09.2025).

7. U.S. Department of State. Milestones: 1945—1952 — The Marshall Plan. URL: <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan> (дата звернення: 20.09.2025).

8. Opil.ouplaw.com. Germany: Economic Recovery after WWII. URL: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law%3Aepil/9780199-231690/law-9780199231690-e654> (дата звернення: 20.09.2025).

9. World Bank. Bosnia and Herzegovina and the World Bank Group: 30 years of partnership. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/bosniaandherzegovina/brief/bosnia-and-herzegovina-and-the-world-bank-group-30-years-of-partnership> (дата звернення: 20.09.2025).

10. World Bank. A Journey of Recovery: Bosnia and Herzegovina Public Sector Reform. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/d93115-fde0df25367306f4e6feb9b333-0410012024/original/BiH-publication-A-Journey-170724.pdf> (дата звернення: 20.09.2025).

11. Friedrich-Ebert-Stiftung. Post-Conflict Reconstruction in Bosnia and Herzegovina. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueeros/ukraine/22212.pdf> (дата звернення: 20.09.2025).

12. Wikipedia. Investment in post-invasion Iraq. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Investment_in_post-invasion_Iraq (дата звернення: 20.09.2025).

13. World Bank. Iraq Reconstruction and Investment Report. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/846201597292562703/pdf/Iraq-Reconstruction-and-Investment.pdf> (дата звернення: 20.09.2025).

14. ResearchGate. Paving the Way for PPP's to Infrastructure Projects in Iraq. URL: https://www.researchgate.net/publication/372239922_Paving_the_Way_for_PPP%27s_to_Infrastructure_Projects_in_Iraq (дата звернення: 20.09.2025).

15. Syrian Dialogue. Practical Steps for Building Effective Government Institutions in Syria. URL: <https://sydialogue.org/en/practical-steps-for-building-effective-government-institutions-in-syria/> (дата звернення: 20.09.2025).

16. Arab Center Washington DC. Rebuilding and Strengthening Syria's State Institutions. URL: <https://arabcenterdc.org/resource/rebuilding-and-strengthening-syrias-state-institutions/> (дата звернення: 20.09.2025).

17. European Commission. European Neighbourhood Policy: Syria. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/countries-region/syria_en (дата звернення: 20.09.2025).

References:

1. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen (2023), "Annual Report "On the National Security of Ukraine", available at: <https://niss.gov.ua/> (Accessed 20 September 2025).

2. The Jamestown Foundation (2023), "Analyses on Ukraine", available at: <https://jamestown.org/region/ukraine-region/> (Accessed 20 September 2025).

3. OECD (2023), OECD Economic Survey of Ukraine 2023, OECD Publishing, Paris, France.

4. Chatham House (2023), "Ukraine's Recovery: Challenges and Opportunities", available at: <https://www.chathamhouse.org/> (Accessed 20 September 2025).

5. Zharova, L.V. and Khlobystov, Ye.V. (2021), "Information technologies as a tool for achieving the Sustainable Development Goals at the local level", *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, vol. 2, pp. 5—15, doi: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.92.01>.

6. National Archives (2025), "Marshall Plan", available at: <https://www.archives.gov/milestone-documents/marshall-plan> (Accessed 20 September 2025).

7. U.S. Department of State (2025), "Milestones: 1945—1952 — The Marshall Plan", available at: <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/marshall-plan> (Accessed 20 September 2025).

8. Oxford Public International Law (2025), "Germany: Economic Recovery after WWII", available at: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law%3Aepil/9780199231690/law-97801-99231690-e654> (Accessed 20 September 2025).

9. World Bank (2024), "Bosnia and Herzegovina and the World Bank Group: 30 years of partnership", available at: <https://www.worldbank.org/en/country/bosniaandherzegovina/brief/bosnia-and-herzegovina-and-the-world-bank-group-30-years-of-partnership> (Accessed 20 September 2025).

10. World Bank (2024), "A Journey of Recovery: Bosnia and Herzegovina Public Sector Reform", available at: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/d93115fde0df25367306f4e6feb9b333-0410012024/original/BiH-publication-A-Journey-170724.pdf> (Accessed 20 September 2025).

11. Friedrich-Ebert-Stiftung (2025), "Post-Conflict Reconstruction in Bosnia and Herzegovina", available at: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/22212.pdf> (Accessed 20 September 2025).

12. Wikipedia (2025), "Investment in post-invasion Iraq", available at: https://en.wikipedia.org/wiki/Investment_in_post-invasion_Iraq (Accessed 20 September 2025).

13. World Bank (2020), "Iraq Reconstruction and Investment Report", available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/846201597292562703/pdf/Iraq-Reconstruction-and-Investment.pdf> (Accessed 20 September 2025).

14. ResearchGate (2023), "Paving the Way for PPP's to Infrastructure Projects in Iraq", available at: https://www.researchgate.net/publication/372239922_Paving_the_Way_for_PPP%27s_to_Infrastructure_Projects_in_Iraq (Accessed 20 September 2025).

15. Syrian Dialogue (2025), "Practical Steps for Building Effective Government Institutions in Syria", available at: <https://sydialogue.org/en/practical-steps-for-building-effective-government-institutions-in-syria/> (Accessed 20 September 2025).

16. Arab Center Washington DC (2024), "Rebuilding and Strengthening Syria's State Institutions", available at: <https://arabcenterdc.org/resource/rebuilding-and-strengthening-syrias-state-institutions/> (Accessed 20 September 2025).

17. European Commission (2025), "European Neighbourhood Policy: Syria", available at: https://enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/countries-region/syria_en (Accessed 20 September 2025).

Стаття надійшла до редакції 07.10.2025 р.